

UOT 33

**AZƏRBAYCAN VƏ POLŞA QARŞILIQLI İQTİSADİ
MÜNASİBƏTLƏRİNİN İNKİŞAF MEYİLLƏRİ**

Toğrul Mahmud oğlu ALLAHMANLI
*Odlar Yurdu Unıversıtetı, doktorant**m.allahmanli@mail.ru*

XÜLASƏ

Azərbaycan və Polşa Respublikasının iqtisadi əməkdaşlığının təhlilində ən mühüm məsələlərdən birisi iqtisadi əlaqələrin inkişaf istiqamətlərinin aydınlaşmasıdır. Çünki dünya düzənində gedən proseslər, yeni iqtisadi islahatları, yeni texnologiyaların tətbiqini bir zərurət olaraq qarşıya qoyur. Həm Azərbaycanın, həm də Polşanın mövcud iqtisadi mənzərəsində ciddi perspektivləri müəyyənləşdirən sahələr vardır. Onların inkişaf etdirilməsi, ortaq layihələrin hazırlanıb həyata keçirilməsi, birgə investisiya siyasətinin aparılması və s. növbəti fəaliyyətdə xüsusi ilə diqqət mərkəzində saxlanmalıdır. Kənd təsərrüfatının, turizmin, təhsil mübadiləsinin, yüngül və ağır sənayenin ayrı-ayrı sahələrinin inkişafında birgə fəaliyyət proqramlarının hazırlanması və həyata keçirilməsi bu xüsusda mühüm önəm kəsb edir.

Açar sözlər: Azərbaycan iqtisadiyyatı, Polşa iqtisadiyyatı, sahəvi iqtisadiyyat, kənd təsərrüfatı, turizm, təhsil mübadiləsi

**СОБЫТИЯ АЗЕРБАЙДЖАНА И ПОЛЬШИ ОТНОСИТЕЛЬНО
ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ****РЕЗЮМЕ**

Одним из наиболее важных вопросов анализа экономического сотрудничества между Азербайджаном и Польшей является прояснение направлений развития экономических отношений, как происходящих в мире процессов, новых экономических реформ и внедрения новых технологий. Есть области, которые имеют серьезные перспективы в нынешнем экономическом отношении как Азербайджана, так и Польши. Их разработку, подготовку и реализацию совместных проектов, совместную инвестиционную политику и т.д. следует держать в центре внимания в последующих действиях. В этом отношении большое значение имеет разра-

ботка и реализация совместных программ действий по развитию сельского хозяйства, туризма, образования, легкой и тяжелой промышленности.

Ключевые слова: экономика Азербайджана, экономика Польши, экономика сельского хозяйства, сельское хозяйство, туризм, обмен образованием

DEVELOPMENTS OF AZERBAIJAN AND POLISH ECONOMIC RELATIONS

SUMMARY

One of the most important issues in the analysis of economic cooperation between Azerbaijan and the Republic of Poland is the clarification of the directions of economic relations development, as the processes taking place in the world, new economic reforms, and introduction of new technologies are a necessity. There are areas that have serious prospects in the current economic view of both Azerbaijan and Poland. Their development, preparation and implementation of joint projects, joint investment policy, etc. should be kept in the center of attention in the following activities. Development and implementation of joint action programs for the development of agriculture, tourism, education, and light and heavy industries are of great importance in this regard.

Keywords: Azerbaijan's economy, Polish economy, agricultural economics, agriculture, tourism, education exchange

Giriş. Azərbaycan və Polşa Respublikalarının iqtisadi əlaqələrinin sistemli elmi-nəzəri təhlilində mühüm istiqamətlərdən biri iqtisadi əlaqələrin perspektivlərinin və onun təkmilləşdirilməsi istiqamətinin müəyyənləşməsidir. Düzdür, Azərbaycan və Polşa Respublikalarının siyasi, iqtisadi, mədəni əlaqələrinin kifayət qədər zəngin tarixi vardır. Lakin onun sonuncu mərhələsi sovetlər imperiyasının dağılmasından sonrakı dövrlə bağlıdır. Elə də uzun zaman müddətini əhatə etməyən bu əlaqələr böyük rəngarəngliklə, ciddi əhatəliliklə görünür. Qloballaşan dünyanın inkişaf tendensiyaları qarşılıqlı əlaqələri nəinki qaçılmaz edir, həm də əsas xəttə çıxarır. İqtisadi fikrin görkəmli nümayəndələrinin qənaətinə görə beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin 80 faizdən çoxu xarici ticarət əlaqələrinə bağlıdır.

Azərbaycan və Polşa ilə iqtisadi əlaqələrin inkişaf perspektivləri təxminən iyirmi beş illik zaman müddətində müsbət bir dinamika ilə səciyyələnir ki, bu da əmtəə və xidmət ticarətindən tutmuş kapitalın və investisiyaların hərəkətinə, işçi qüvvələrin miqrasiyasına, maliyyə və kredit münasibətlərinə, elmi-texniki əməkdaşlığa və s. qədər bir müxtəlifliyi əhatə edir. Polşa ilə xarici iqtisadi əlaqələrin inkişafında və təkmilləşdirilməsində bunlar mühüm istiqamətlər

olmaqla daha fundamental addımların atılması gərəkliyini də əsas edir. Əlbəttə son dövrün iqtisadi münasibətlərində elmi-texniki əməkdaşlıq, dünyanın müasir mənzərəsində və artan tələbatında elmi kadrların birgə fəaliyyət və mübadiləsi ciddi, həm də perspektivli tərəf kimi önəm daşıyır.

Məsələnin qoyuluşu. Azərbaycan və Polşa respublikasının iqtisadi əlaqələrinin inkişaf meyilləri. Xarici iqtisadi əlaqələrin araşdırılmasının D.Rikardodan, E.Hekşer, B.Olindən, P.Samuelsondan, M.Rpoznerdən, R.Vernondan gələn özünəməxsus qiymətləndirmə və təhlil konsepsiyası vardır. Elmi nəzəri fikirdə belə bir tezis var ki, inkişaf etməkdə olan əmək və torpaq ehtiyatları ilə daha geniş imkanlara malikdirlər. Azərbaycan və Polşa Respublikalarının iqtisadi mənzərəsinə diqqət yetirdikdə və bu prizmadan yanaşdıqda ciddi perspektivlər müşahidə olunur. Azərbaycan neft ölkəsi kimi çağdaş dünya iqtisadi məkanında tanınmışdır və məsələnin mahiyyəti, yəni ölkənin vəd edən perspektivləri bununla yekunlaşmır, burada kapitalın digər sahələrə yönləndirilməsi və digər sahələrin də inkişaf etdirilməsi mühüm amilə çevrilir. Məsələn, Azərbaycanın və Polşanın iqlim şəraiti kənd təsərrüfatının inkişafı üçün əsaslı perspektivlərə imkan yaradır. Qeyri-neft sahəsində olan imkanlar alternativ sahə kimi xarici iqtisadi münasibətlər çevrəsində ciddi inkişafı vəd edir. Pambıqçılıq, tütünçülük, üzümçülük, baramaçılıq, qoyunçuluq, maldarlıq, meyvə və tərəvəz sahəsində müəyyənlanmış dövlət proqramları yaxın zamanlarda iqtisadi əlaqələrin çevrəsinin və tutumunun daha da inkişaf edəcəyini aydınlaşdırır.

Milli iqtisadiyyatın rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsi və ixrac yönümlü məhsulların həcmnin artırılması Azərbaycanın aqrar sahədə əsaslı layihələrin həyata keçirilməsinə şərait yaradır. Çünki neftdən sonra ən perspektivli sahə olan kənd təsərrüfatı Polşa ilə qarşılıqlı əlaqələrin inkişaf meyillərində mühüm tərəfdir. İstehlakçıların seçim zövqü, ölkənin beynəlxalq əmək bölgüsündə aktiv iştirakı, dünya təsərrüfat sisteminə inteqrasiya Azərbaycanın iqtisadi siyasətində xüsusi bir məqsəd kimi nəzərə alınır.

Polşa ilə iqtisadi münasibətlərin inkişaf meyillərində ən vacib məsələlərdən biri elmi-texniki tərəqqinin inkişaf mənzərəsi ilə bağlıdır. Burada məsələ təkcə Polşa və Azərbaycan iqtisadi münasibətləri səviyyəsində deyil, ümumilikdə qloballaşan dünyanın iqtisadi mənzərəsində bu vacib şərtidir. Elmi-texniki nailiyyətlərin sürət tempi müasir dünyanı çox kiçiltmişdir və eyni zamanda faydalanmanın birgə fəaliyyət zərurətini yaratmışdır. Elmi-texniki tərəqqinin son nailiyyətləri, yeni maşın və texniki avadanlıqların istehsalat tətbiqi, ümumiyyətlə idxal prosesinin uğurlu aparılması, xarici bazarda mövqeyin zəifləməməsi üçün bütün imkanlardan keyfiyyət baxımından yararlanma, ixrac üstünlüklərinin qorunusu və s. əsas olaraq həmişə diqqətdə saxlanır.

Xarici əlaqələrin düzgün həyata keçirilməsi investisiyaları, kapital qoyuluşunu da zəruri edir. Bunlar əməyin kapitalla silahlanması olmaqla Polşa ilə

əlaqələrin daha intensivliyini və qarşılıqlı faydalanmanı, əməyin səmərəliliyini, məhsuldarlığı artırır. İstehsal təmərgüzləşmələri üçün yaranan şərait xarici əlaqələrin ümumi məzmununda dayanır. Məlum olduğu kimi, “istehsalın təmərgüzləşməsi əməyin məhsuldarlığını artırmaqla yanaşı, məhsulun qiymətini aşağı salır, əlaqədar sahələrdə əməyə qənaət etməyə imkan yaradır. İxrac olunan məhsul nomenklaturasının ölkə daxilində istifadə olunması isə keyfiyyət səviyyəsinin yüksəlməsi, texniki tərəqqinin sürətlənməsi və iqtisadi nisbətənin rasionallaşmasına kömək edir və s” (2, s. 12). Polşa ilə iqtisadi münasibətlərinin dinamikasında nəzərə çarpan müxtəliflik ölkənin potensial imkanlarına hesablanarsa da ümumi mənada bunlar hələ keçən illər ərzində bütün olanları özündə ehtiva etmir. Bunu Azərbaycan prezidentinin Polşaya sonuncu səfərindəki söhbətlərdə, müzakirələrdə də görmək olur.

Azərbaycanın iqtisadi imkanları kontekstində iqtisadi əlaqələrin daha da gücləndirilməsi aqrar sənayenin, eləcə də qeyri-neft sahələrinin inkişaf etdirilməsi buna ciddi əsas verir. Metal konstruksiyalar, qara metallardan boru fitinqləri, yeyinti sənayesi üçün avadanlıqlar, paltaryuyan maşınlar, hesablama maşınları və qurğuları, süd və qaymaq, kərə yağı, digər süd yağları və pastaları, pendir və kəsmik, kartof, buğda unu, ət kolbasası, şəkərli qənnadı məmulatları, şokolad və şokolad məhsulları, makaron məmulatları çörək, unlu qənnadı məmulatları, sabun, dərman vasitələri, sintetik yuyucu maddələr, oturacaq mebelləri, ağacdan ofis, mətbəx, yataq və digər mebellər, kağız və kartondan sanitariya-gigiyenik məmulatlar və s. idxal sahəsində olan göstəricilərdir. Azərbaycanda olan ayrı-ayrı illər üzrə idxal və ixrac məsələlərinə və Polşanın bu tərəfdaşlıq çəkisinə diqqət yetirdikdə əhəmiyyətli bir mənzərə yaranır. Məsələn, 2011-ci ildə idxal 119516,7, ixrac 3110,5 (dollarla), saldo – 116406,2 olmuşdur ki, 2011-ci ilin 2010-cu ilə nisbəti faizlə idxal 464,7%, ixrac 53,9%-dir. Azərbaycanın idxalında əsas tərəfdaş çəkisi 1,2 %, yeri 17-dir.

2012-ci ildə idxal 45255,8, ixrac 3483,0 ABŞ dolları, saldo -41772,8 olmuşdur. 2012-ci ilin 2011-ci ilə nisbəti faizlə idxal 37,9%, ixrac 112,0%-dir. Azərbaycanın idxalında əsas tərəfdaş çəkisi 0,5, yeri 29-dur.

2013-cü il üzrə idxal 46475,8, ixrac 3483,0 ABŞ dolları, saldo -36254,1 olmuşdur. 2013-cü ilin 2012-ci ilə nisbəti faizlə idxal 102,7,% ixrac 293,5%-dir. Azərbaycanın idxalında əsas tərəfdaş çəkisi 0,4, yeri 29-dur.

2014-cü il üzrə idxal 62348,9, ixrac 16329,8 ABŞ dolları, saldo -46019,1 olmuşdur. 2014-cü ilin 2013-cü ilə nisbəti faizlə idxal 134,2 %, ixrac 159,8%-dir. Azərbaycanın idxalında əsas tərəfdaş çəkisi 0,7%, yeri 24-dür.

Azərbaycan və Polşa Respublikalarının iqtisadi əlaqələrində özünü göstərən meyillər iqtisadi münasibətlərin çevrəsini genişləndirə bilmək imkanlarını aydınlaşdırır. Məlum olduğu kimi, “Azərbaycan istehlak etdiyindən əlavə bir sıra mallar dünya bazarlarına çıxarır. Lakin texnoloji imkanların məhdudluğu səbəbindən Azərbaycan yenə də xammal ixrac edən ölkə kimi çıxış edir.

Azərbaycan istehsal etdiyi pambığı, şərab yarımfabrikatlarını, fermentləşdirilmiş tütünü, kimya xammalını, neft məhsulları xammalını, elektron, elektronika, cihazlaşdırma sənaye sahələri üzrə yüzlərlə adda kompleksləşdirici məmulatı son məhsul həddinə çatmadan respublikadan kənara göndərməli olur” (1, s. 627). Azərbaycan və Polşa Respublikalarının iqtisadi münasibətlərinin ümumi mənzərəsində olan indiki göstəricilər ticarət əlaqələrinin daha perspektivli imkanları üçün əsaslı imkanlar yaradır. Ona görə də Azərbaycan xammal ixrac edən ölkə olmadan ikinci sferaya, yüksək texnologiyalar əsasında məhsul edən ölkəyə çevrilməyi məqsədə çevirir.

Polşa Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasında olan görüşlərdə forumların təşkili mühüm önəm kəsb edir. Polşalı nazirin vurğuladığı "belə tədbirlərin davam etdirilməsi iqtisadi əməkdaşlığın inkişafına, eləcə də iş adamları arasında yeni əlaqələrin qurulmasına töhfə verəcək". Doğrudan da əməkdaşlığın əsas istiqamətləri 550 Polşa şirkətinin Azərbaycanla əməkdaşlıq etməsi timsalında dolğun bir təsəvvür yaradır və iqtisadi əlaqələrin möhkəmliyini aydınlaşdırır. Polşanın İnformasiya və Xarici İnvestisiyalar Dövlət İnkişaf Bankının, Xarici Ticarətin Dəstəklənməsi Departamentinin, "M.Promotion" Agentliyinin və digər qurumların bu sahədə olan addımları xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Əkinçilik məhsulları baxımından Polşa daha çox kartof, tütün, kətan, çovdar, arpa, buğda, yulaf və s. üstünlükləri vardır. Kənd təsərrüfatı məhsullarının ixracı sahəsində olan mənzərə də bunu aydınlaşdırır və daha da çoxalan istiqamətini müəyyənləşdirir. Heyvandarlıq, balıqçılıq baxımından da əsaslı imkanlar vardır. Təkcə onu demək kifayətdir ki, Polşada işləyən əhəlinin 30%-ə yaxın bir hissəsi əkinçilik və heyvandarlıqla məşğul olar. Bu özlüyündə ölkənin iqtisadi potensialının kənd təsərrüfatı sahəsində inkişaf tendensiyasını müəyyənləşdirir. Azərbaycan və Polşanın qarşılıqlı iqtisadi münasibətlərinin inkişaf meyilləri kənd təsərrüfatı sahəsində yaxın gələcək üçün ciddi perspektivlər vəd edir.

Azərbaycan və Polşanın iqtisadi münasibətlərinin dinamikası iqtisadi imkanların perspektivləri müstəvisində həmişə çoxalan istiqamətdə getmişdir. Keçən əsrin 90-cı illərindən başlayan bu dinamika hökumətlərarası komissiyaların fəaliyyətində, biznes forumlarında, dövlət səviyyəsində olan görüş və müzakirələrdə daha əlavə imkanların ortaya çıxması ilə nəticələnmişdir. Məsələn, 2015-ci iyun ayının 2-5-də Bakıda keçirilən 22-ci Beynəlxalq Xəzər neft, qaz, neftayırma və neft kimyası konfransında (sərgi də olmuşdur) Polşanın bir neçə şirkəti olmuş və Azərbaycan-Polşa hökumətlərarası komissiyasının həmsədri ilə (Polşa tərəfin) ciddi müzakirələr aparılmışdır. Təkcə onu demək kifayətdir ki, Azərbaycan ilə Polşa arasında olan əmtəə dövriyyəsi 2013-cü illə müqayisədə 2014-cü ildə əmtəə dövriyyəsinin həcmi 10 milyon artmış və beləliklə 140 milyona çatmışdır. Və yaxud da 2015-ci ilin birinci rübündə idxal 3,7 milyon dollar, ixrac isə 27,6 milyon dollar olmuşdur. Bütün

müzakirələrdə qeyri-neft sahəsində əməkdaşlıq, kənd təsərrüfatında Polşanın Azərbaycana olan marağı vurğulanmışdır. Beynəlxalq qida sərgisində də Polşa şirkətlərinin Azərbaycana marağı önəm kəsb etmişdir (5, s. 8).

Kənd təsərrüfatının inkişafı sahəsində də Polşa xüsusi imkanlıqla seçilir. Regionun iqlim şəraiti, torpaqların münbitliliyi, kənd təsərrüfatına qoyulan investisiyaların xüsusi çəkisi dövlətin bu sahəyə diqqətinin göstəricisidir. Kartof, tütün, kətan, çovdar, arpa, buğda, yulaf əkinçilik sahəsində aparıcı yerləri tutur. Heyvandarlıq, balıqçılıq sahəsində də ölkə böyük gəlir əldə etməsi ilə seçilir. Qoyunçuluq, maldarlıq sahəsində olan irəliləyişlər, bütünlükdə kənd təsərrüfatının inkişaf tempi bu istiqamətdə xarici əlaqələrin bağlantılarını əsas edir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, ölkə əhalisinin 30%-ə yaxın hissəsi kənd təsərrüfatı sahəsində çalışır (4, s. 6). Bütün bunlar Polşanın Mərkəzi Avropanın inkişaf etmiş dövləti olaraq iqtisadi münasibətlər müstəvisində xüsusi rolu olduğunu aydınlaşdırır.

Ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinin təmin olunması üçün ən mühüm olan ifrat iqtisadi asılılığın aradan qaldırılmasıdır. Həm Azərbaycanın, həm də Polşanın bərpa olunan və bərpa olunmayan iqtisadi resursları bütün vəziyyətlərdə iqtisadi asılılığın aradan qaldırılmasına əsas verir. Xarici iqtisadi siyasətin həyata keçirilməsində iqtisadi təhlükəsizlik bir tərəf kimi əsas olandır. Burada digər məsələlərdən və həm də əsas olan tərəflərdən biri ixrac potensialının inkişaf etdirilməsidir. Polşanın Azərbaycanla ixrac və idxal mənzərəsinə diqqət yetirdikdə bu mənzərə bütün tərffərlərlə aydın görünür.

Azərbaycanın zəngin karbohidrat yataqları Avropanın və region ölkələrinin iqtisadi ehtiyaclarının, dünyanın artan yanacaq problemlərinin həlli üçün mühüm funksiyaya malikdir. Ölkənin yeritdiyi xarici iqtisadi siyasət qarşılıqlı iqtisadi, mədəni əlaqələrin güclənməsinə və onun perspektivinə hesablanmışdır. 2017-ci il sentyabrın 14-də Bakıda Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda “Azəri”, “Çıraq”, “Günəşli” yataqlarının dərinlikdə yerləşən hissəsinin birgə işlənməsi və neft hasilatının pay bölgüsü ilə bağlı saziş Azərbaycana olan iqtisadi marağın və birgə fəaliyyətin nümunəsidir. SOCAR-ın AÇG-də payı 11,6 %-dən 25 %-ə qaldırılması (3, s. 5) Azərbaycanın iqtisadi əlaqələrinin perspektivlərini, region ölkəsi olaraq dünya marağında mərkəzi yerlərdən birini tutmasını düşünməyə əsas verir.

İdxal və ixrac sahəsində həyata keçirilən proseslər Polşa ilə bağlantıların güclənən tendensiyasına dayanır. Çünki həm Polşa, həm də Azərbaycan öz iqlim şəraitinin yaxınlığı, iqtisadi imkan göstəricilərinin müəyyən sistemləri ilə eyni müstəvidə dayanır. Dayanıqlı inkişafın təmin edilməsi sahəsində əsaslı iqtisadi siyasətin müəyyənləşməsi hər iki ölkənin infrastrukturunda xeyli uğurların əldə olunmasına gətirib çıxarmışdır. Son hesablamalara diqqət yetirdikdə aydınlaşır ki, 2017-ci ilin yanvar-avqust aylarında Azərbaycanın ticarət əməliyyatlarının həcmi 1 milyard 523 milyon 794,46 min ABŞ dolları

təşkil etmişdir. Neft məhsulları, xam neft, təbii qaz, elektrik enerjisi, meyvə-tərəvəz, çay, bitki və heyvan mənşəli piylər və yağlar, şəkər, spirtli və spirtsiz içkilər, kimya sənayesi məhsulları, plastmas və ondan hazırlanan məhsullar, pambıq lifi, pambıq iplik, qara metallar və onlardan hazırlanmış məhsullar, alüminium və sonndan hazırlanmış məhsullar və s. (ixracda əsas mallar) Azərbaycanın iqtisadi münasibətlər sistemində bütöv bir mənzərənin mövcudluğunu aydınlaşdırır. Azərbaycanın neft ölkəsi olaraq xarici ticarətinin əsasında neft və neft məhsulları tutsa da, lakin digər sektorlar üzrə də genişləndirməni zəruri edir.

Azərbaycanın 2017-ci ilin yanvar-avqust ayları ərzində ticarət əməliyyatlarında idxal olunan malların əsas hissəsini yeyinti məhsulları, ət, süd, kərə yağı və süddən hazırlanmış digər yağlar, meyvə-tərəvəz, çay, buğda, bitki və heyvan mənşəli piylər və yağlar, şəkər, tütün və tütün məhsulları, sement, əczaçılıq məhsulları, plastmas və ondan hazırlanmış məmulatlar, qara metallar və ondan hazırlanmış məmulatlar, oduncaq və ondan hazırlanmış məmulatlar, maşın mexanizmləri, elektrik aparatları, avadanlıqları və onların hissələri, nəqliyyat vasitələri və onların hissələri, mebel və onun hissələri və s. təşkil etmişdir (3, s. 4). 2016-cı ilin müvafiq dövrü ilə müqayisə apardıqda müəyyən geriləmələr özünü göstərir. Məsələn, 2016-cı ilin ilk səkkiz ayı ərzində idxal statistik dəyərində 5534150.09 ABŞ dolları ilə təşkil etmişsə, 2017-ci ilin müvafiq dövründə 530078439 ABŞ dolları olmuşdur. Milli iqtisadiyyatın qlobal dünyaya qoşulması Polşa və Azərbaycan müstəvisində iki məkan Avropa və Asiya baxımından bütöv bir sistemin işlənməsi və açılması kimi qiymətləndirilir. Ümumiyyətlə, dünya iqtisadiyyatının mahiyyəti, qlobal transformasiyalar milli iqtisadiyyatları ayrı-ayrılıqda nəzərdən keçirməyi zəruri edir. Çünki ümumilikdə milli iqtisadiyyatlar bir bütöv olaraq dünya iqtisadiyyatını və onun işlək mexanizmini aydınlaşdırır. Azərbaycanın iqtisadi münasibətlər sferasında nəzərə çarpan idxal, ixrac geriləmələri baş verən böhranla və onun doğurduğu səbəblərlə əlaqələnsə də, artıq vəziyyətin aradan qaldırılması üçün görülən tədbirlər dövlət siyasəti səviyyəsində inkişafın təmin edilməsinə hesablanmışdır. Polşa Respublikası ilə aparılan danışıqlar, xidmət sahəsində olan nailiyyətlər (onu da əlavə edək ki, Polşanın iqtisadi göstəricilərində xidmət sahələri xüsusi çəkiyə malikdir), eləcə də maşın və maşın avadanlıqları, kənd təsərrüfatı məhsulları, dərman məhsulları, yüngül sənaye, yeyinti sənayesi və s. (3, s. 4) sahəsində olan inkişaf iqtisadi sahədə əldə olunan nailiyyətlər kimi mühüm önəm daşıyır.

Nəticə. Azərbaycanın və Polşanın iqlim şəraiti bu sahənin inkişaf etdirilməsi və dünya bazarına çeşidli məhsullarla çıxışı üçün xüsusi təsəvvür formalaşdırır. Son dövrlərdə baramaçılıq, pambıqçılıq, tütünçülük, üzümçülük, heyvandarlıq və s. sahələrdə həyata keçirilən dövlət siyasəti bütünlükdə ölkənin bərpa olunmayan maddi ehtiyatlara bağlanmadığını və digər tərəflərə də diqqət

yetirdiyini aydınlaşdırır. Çünki Azərbaycan coğrafi şəraiti, flora və faunasının zənginliyi baxımından daha əsaslı perspektivlərə yol açır. Polşanın və Azərbaycanın iqtisadi göstəricilərində alternativ sahələrə önəm verilməsi və ondan yararlanmaq cəhdləri yeni inkişaf tendensiyasını, bağlantıların, ticari münasibətlərin qurulmasını gərəkli edir. Ölkənin dövlət siyasətində kənd təsərrüfatı, ümumilikdə qeyri-neft sektoru ən ümudverici, perspektivli tərəf olaraq mütəxəssislər, iqtisadçılar tərəfindən vurğulanır. Bütün bunlar bir bütöv olaraq Polşa ilə Azərbaycanın qarşılıqlı iqtisadi münasibətlərinin inkişaf meyillərinin perspektivini, gələcəyə hesablanan müsbət inkişafın nəticələrini, onların çoxşaxəliliyini aydınlaşdırır.

Ədəbiyyat:

1. İqtisadi nəzəriyyə. Bakı: Çapaşoğlu, Azərnəşr, 2001, 692 s.
2. Köçərli A. Müasir şəraitdə xarici ticarətin inkişafının nəzəri problemləri. Avtoreferat (iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru). Bakı, İqtisad Universiteti. 2011, 26 s.
3. state.gov.az
4. state.gov.pl
5. report.az. 2015